

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 792/2014-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. apríla 2015 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Lajosa Mészáros (sudca spravodajca) prerokoval prijatú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Pavlom Koczánom, L. Štúra 33, Levice, vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tdo 31/2012 z 13. júna 2012 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tdo 31/2012 z 13. júna 2012 p o r u š e n é b o l o .
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tdo 31/2012 z 13. júna 2012 z r u š u j e a v e c v r a c i a Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Úhradu trov konania [REDACTED] n e p r i z n á v a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 1. októbra 2012 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“) podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“), ktorou namietala porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 3 To 67/2010-1468 z 12. mája 2011 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Tdo 31/2012 z 13. júna 2012 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“). Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 792/2014-16 z 13. novembra 2014 prijal na ďalšie konanie sťažnosť v časti, v ktorej sťažovateľka namietala porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 31/2012 z 13. júna 2012.

Z obsahu sťažnosti, jej príloh a z listín vyžiadaných od sťažovateľky bol zistený tento skutkový stav:

1.1 Uvedeným rozsudkom krajského súdu bola sťažovateľka (na základe svojho odvolania) uznaná za vinnú z trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa, ktorého sa podľa obžaloby dopustila v podstate tým, že ako sudkyňa Okresného súdu Levice vo viacerých konaniach o určenie otcovstva, resp. starootcovstva postupovala v rozpore so svojimi povinnosťami sudkyne a s príslušnými ustanoveniami procesných a hmotnoprávných predpisov a príslušným návrhom vyhovel, čím umožnila navrhovateľom v týchto konaniach získať neoprávnený prospech. Za to ju krajský súd odsúdil na trest odňatia slobody v trvaní jedného roka s podmieneným odkladom na dva roky. Tento rozsudok vyniesol senát krajského súdu zložený z predsedu JUDr. Stanislava Libanta a členov – sudcov JUDr. Jána Vanka a JUDr. Ľubice Medveckej [REDAKOVANÉ]

1.2 Proti tomuto rozsudku podala sťažovateľka 26. augusta 2011 dovolanie, ktoré odôvodnila odkazom na ustanovenie § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku (nesprávne

právne posúdenie zisteného skutkového stavu). Naplnenie tohto dovolacieho dôvodu videla najmä v tom, že súdy neprihliadli na to, že skutok, z ktorého bola obvinená, spočíval v jej rozhodovacej činnosti sudkyne. Ustanovenie § 29 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov však vylučuje stíhanie sudcu za jeho rozhodovacia činnosť. Ďalej súdy nepreukázali úmysel spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému prospech. V neposlednom rade uplatnila sťažovateľka aj dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku (porušenie práva na obhajobu), pretože jej nebolo umožnené súvisle sa vyjadriť k veci.

1.3 Najvyšší súd toto dovolanie sťažovateľky podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku (zrejmé nenaplnenie namietaných dôvodov dovolania) odmietol uznesením sp. zn. 1 Tdo 52/2011 z 23. novembra 2011 vyneseným na neverejnom zasadnutí. Sťažnosť proti tomuto uzneseniu, ako aj proti rozsudku krajského súdu ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 175/2012-12 z 24. apríla 2012 odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

1.4 Dňa 1. marca 2012 podala sťažovateľka proti rozsudku krajského súdu z 12. mája 2011 dovolanie opätovne. Tentoraz ho však založila na dovolacom dôvode uvedenom v § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku (vo veci rozhodoval vylúčený sudca), a to na tomto základe:

Sťažovateľkin strýc si v roku 1997 požičal určitú sumu peňazí od bližšie neurčených fyzických osôb, ktoré boli podľa sťažovateľky v tejto oblasti skúsené a ktoré sa mali vyjadriť, že „*im v prípade problémov pomáhajú niektorí prokurátori Krajskej prokuratúry v Nitre*“ (ďalej len „*krajská prokuratúra*“). Tieto osoby neskôr iniciovali proti sťažovateľkinmu strýcovi trestné stíhanie kvôli nesplácaniu uvedenej pôžičky. V rámci neho bola vypočutá aj sťažovateľka, ktorá v podstate uviedla, že jej strýc podpísal uznanie dlhu na podstatne vyššie sumy, než si reálne požičal. To však viedlo k narušeniu rodinných vzťahov, v dôsledku čoho s ním prestala komunikovať, vedela však, že naňho bola krajskou prokuratúrou podaná obžaloba. Až po zverejnení informácií o trestnom stíhaní sťažovateľky sa s ňou jej brat spojil a predložil jej listiny, z ktorých podľa nej vyplýva, že prokurátor krajskej prokuratúry [REDACTED] bol vylúčený z úkonov trestného konania voči

nemu kvôli priateľskému vzťahu k poškodeným veriteľom. Ďalej, že sťažovateľkin strýc bol ako obvinený vzatý do väzby senátom pod predsedníctvom JUDr. Stanislava Libanta, uznesenie o vzatí do väzby však bolo najvyšším súdom zrušené kvôli neexistencii dôvodov väzby. Senát pod vedením JUDr. Libanta následne sťažovateľkinho strýca uznal za vinného z trestného činu podvodu rozsudkom z 2. júna 2006, ktorý však bol najvyšším súdom tiež zrušený z dôvodu nedostatočného zistenia skutkového stavu a vec bola vrátená prokurátorovi na došetrenie. Najvyšší súd v zrušujúcom uznesení výslovne uviedol, že vzhľadom na úroky, ktoré boli požadované od sťažovateľkinho strýca zo strany veriteľov, by títo mali byť stíhaní za trestný čin úžery. Podľa sťažovateľky sa od tohto momentu nikto trestným činom úžery nezaoberal, ak by sa však bol zaoberal, usvedčujúcou by bola práve jej výpoveď. Kvôli tomu musela byť sťažovateľka podľa vlastných slov zdiskreditovaná. Podľa nej si krajská prokuratúra až koncom roka 2006 zapožičala jej spisy o určení otcovstva, následne poskytla informácie bulvárnym médiám. Konkrétni prokurátori krajskej prokuratúry mali podľa nej intervenovať u špeciálneho prokurátora JUDr. Kováčika, aby dal podnet na jej vydanie na trestné stíhanie. V ďalšom trestnom konaní proti sťažovateľkinmu strýcovi za trestný čin krivého obvinenia, v ktorom bol poškodeným prokurátor krajskej prokuratúry [REDACTED], najvyšší súd vylúčil postupne takmer všetkých sudcov krajského súdu pre ich priateľský vzťah k tomuto prokurátorovi a vec prikázal až Krajskému súdu v Trenčíne.

Z uvedených skutočností sťažovateľka vyvodzovala, že všetci sudcovia krajského súdu boli voči nej zaujatí, pretože boli v uvedenom priateľskom vzťahu s prokurátorom, ale aj ďalšími veriteľmi, ktorí sa mohli dopustiť trestného činu úžery voči jej strýcovi, a z tohto trestného činu ich mala usvedčovať práve ona svojimi výpoveďami. Sudcovia krajského súdu tak mali dôvodný záujem na jej odsúdení v tu prerokúvanej veci, aby sa stala nedôveryhodnou. Tieto konkrétne skutočnosti, na ktorých dokázanie sťažovateľka aj ponúkla dôkazné prostriedky (svedkov, listiny), odôvodňovali podľa nej záver, že vo veci sp. zn. 3 To 67/2010 „*rozhodoval sudca, resp. senát, ktorý mal byť vylúčený z vykonávania úkonov trestného stíhania*“. Navyše, sťažovateľkin strýc voči JUDr. Libantovi adresoval množstvo sťažností, ktorý z toho mohol vyvodiť, že ich pisateľkou je práve sťažovateľka.

Všetky uvedené skutočnosti sa sťažovateľka dozvedela až 27. februára 2012, teda v deň spísania dovolania.

V závere tohto dovolania sťažovateľka zopakovala aj námietky uplatnené už v predchádzajúcom dovolaní a navrhla, aby najvyšší súd rozsudok krajského súdu zrušil a prikázal mu vec znova prerokovať.

2. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 1 Tdo 31/2012 z 13. júna 2012 podané dovolanie sťažovateľky odmietol podľa § 382 písm. d) Trestného poriadku a v jeho dôvodoch uviedol:

«Podľa § 372 ods. 2 Tr. por. (v znení účinnom od 1. septembra 2011) ten, koho dovolanie bolo zamietnuté, nemôže v tej istej veci podať ďalšie dovolanie, obvinený a osoby uvedené v § 369 ods. 5 nemôžu podať dovolanie ani vtedy, ak už bolo zamietnuté dovolanie podané v prospech obvineného.

Toto nové ustanovenie Trestného poriadku nebolo prechodným ustanovením príslušnej (obsahujúcej ho) novelizácie, teda zákona č. 262/2011 Z. z. (§ 567j Tr. por.) nijako dotknuté. Počnúc 1. septembrom 2011 sa teda použije aj v prebiehajúcich konaniach o dovolaní v zmysle princípu aplikácie procesných predpisov „lex fori“.

Aj keď vyššie citované ustanovenie používa pojem „zamietnuté“, bráni aj „odmietnutie“ dovolania z dôvodu podľa § 382 písm. c/ Tr. por., aby dovolateľ mohol v tej istej veci opätovne podať dovolanie (resp., aby mohlo byť podané dovolanie v prospech obvineného v zmysle § 372 ods. 2 časť vety za bodkočiarkou).

Dôvod odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c/ Tr. por. totiž obsahovo zodpovedá dôvodu zamietnutia dovolania podľa § 392 ods. 1 Tr. por. Dovolanie sa podľa § 382 písm. c/ Tr. por. odmietne, ak je už v štádiu predbežného preskúmania dovolania, vykonávaného v zmysle § 378 Tr. por. zrejme, že nie sú splnené, resp. preukázané dôvody dovolania podľa § 371 Tr. por.

Preto ustanovenie § 372 ods. 2 Tr. por. (v znení účinnom od 1. septembra 2011) sa per analogiam použije aj vtedy, ak predchádzajúce dovolanie v tej istej veci bolo odmietnuté podľa § 382 písm. c/ Tr. por. V takom prípade dovolací súd musí ďalšie dovolanie odmietnuť podľa § 382 písm. d/ Tr. por. (v tomto smere bol prijatý aj judikát na zasadnutí trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu... konaného dňa 12. decembra 2011,

a to pod Tpj 81/2011-2, konkrétne ide o uznesenie Najvyššieho súdu... z 20. septembra 2011, sp. zn. 2 Tdo 40/2011).

Prekážka predchádzajúceho zamietnutia dovolania podľa § 392 ods. 1 Tr. por. a rovnako odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c/ Tr. por. je prekážkou neodstrániteľnou.»

Toto napadnuté uznesenie bolo sťažovateľke podľa jej tvrdenia doručené 4. augusta 2012.

3. Proti napadnutému uzneseniu smeruje sťažnosť sťažovateľky.

3.1 Sťažovateľka v nej predovšetkým tvrdí, že doručením uznesenia najvyššieho súdu jej začala plynúť nová dvojmesačná lehota na podanie sťažnosti aj vo vzťahu k rozsudku krajského súdu. Tieto závery podľa nej vyplývajú z uznesenia ústavného súdu č. k. IV. ÚS 481/2011-19 a v ňom citovanej judikatúry. Keďže sťažnosť proti uvedenému rozsudku podala 1. októbra 2012, bola podaná včas.

3.2 V ďalšej časti sťažnosti sťažovateľka polemizuje so závermi súdov, že boli naplnené znaky skutkovej podstaty trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa. Podľa nej nebolo dokázané, že by ním chcela inému spôsobiť škodu alebo sebe zadovážiť prospech. O tom, že jej rozhodnutia boli niekým zneužitú, sa dozvedela až z bulvárnej tlače. Podľa jej presvedčenia bola potrestaná výlučne za svoj právny názor a trestné stíhanie voči nej bolo zneužitú. V sústave všeobecných súdov podľa nej prakticky nie je možné docieľiť spravodlivý súdny proces, o čom svedčí uznesenie najvyššieho súdu z 23. novembra 2011, ktorý sa odmietol vecne zaoberať jej prvým dovolaním.

3.3 Napokon tretí okruh námietok smeruje proti uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 31/2012 z 13. júna 2012, resp. proti jeho právnym záverom. Podľa sťažovateľky ustanovenie § 372 ods. 2 Trestného poriadku, ktoré nepripúšťa opakovanie dovolania po jeho zamietnutí, nemožno analogicky aplikovať na situáciu, keď predchádzajúce dovolanie bolo odmietnuté podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku. Kým o zamietnutí dovolania sa rozhoduje na verejnom zasadnutí, tak o odmietnutí sa rozhoduje len na neverejnom zasadnutí. Osoba podávajúca dovolanie sa k nemu v takom prípade nemôže ústne vyjadriť.

Tým v podstate dochádza k odňatiu práva konať pred súdom, čo je v „rozpore so základnými právami a to s právom na spravodlivý proces“. Sťažovateľka mala podľa svojich slov záujem doplniť podané dovolanie (zrejme druhé v poradí) na verejnom zasadnutí (zrejme o skutočnosti, ktoré sa týkali trestného stíhania voči nej), to však nebolo nariadené, čím jej bolo odňaté aj právo na obhajobu.

3.4 Na základe uvedenej argumentácie sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal tento nález:

„Základné právo [redacted].. podľa článku 46 ods. 1 Ústavy... uznesením Najvyššieho súdu... zo dňa 13. 06. 2012, č. k. 1Tdo31/2012... porušené bolo.

Uznesenie Najvyššieho súdu... zo dňa 13. 06. 2012, č. k. 1Tdo31/2012... sa zrušuje a vec sa vracia na ďalšie konanie.“

II.

4. Ústavnému súdu bolo 16. marca 2015 doručené vyjadrenie najvyššieho súdu k podanej sťažnosti. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení uviedol, že pri svojom rozhodovaní o dovolaní sťažovateľky postupoval v súlade so súdnou praxou a v tom čase platným judikátom najvyššieho súdu č. 118 uverejneným v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov č. 6/2012. Vzhľadom na existenciu rozhodnutia prijatého trestnoprávnym kolégiom najvyššieho súdu dovolací súd podľa jeho vyjadrenia rozhodol v súlade so zákonom a považuje sťažnosť za neopodstatnenú a nedôvodnú. Najvyšší súd zároveň súhlasil s upustením od verejného ústneho pojednávania vo veci.

5. Dňa 2. apríla 2015 bola ústavnému súdu doručená replika sťažovateľky. V nej sťažovateľka uviedla, že nesúhlasí s obsahom vyjadrenia najvyššieho súdu. Podľa sťažovateľky judikát najvyššieho súdu č. 118 uverejnený v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov č. 6/2012 nie je v súlade s Trestným poriadkom, jeho aplikovanie v danom prípade je v rozpore so základnými právami, konkrétne s právom na spravodlivý proces. Sťažovateľka zároveň oznámila, že netrvá na tom, aby sa vo veci konalo verejné ústne pojednávanie.

III.

6. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

7. Predmetom sťažnosti je námietka sťažovateľky, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu o jej dovolaní došlo k porušeniu jej základného práva garantovaného čl. 46 ods. 1 ústavy.

8. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

9. Problematika vzťahu dôvodu odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku a dôvodu zamietnutia dovolania podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku, ako aj možnosť aplikácie § 372 ods. 2 Trestného poriadku na podané dovolanie, ktoré už raz bolo odmietnuté podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku, bola už v minulosti predmetom rozhodovacej činnosti ústavného súdu.

10. Tretí senát ústavného súdu vo veci sp. zn. III. ÚS 188/2012 uznesením z 2. mája 2012 v obdobnej (resp. takmer identickej) veci odmietol sťažnosť podľa § 25 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ako zjavne neopodstatnenú. Odmietnutie sťažnosti odôvodnil takto:

«Po preskúmaní napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. I Tdo 45/2011 z 9. novembra 2011 ústavný súd konštatuje, že jeho odôvodnenie je dostatočné

a zrozumiteľné. Najvyšší súd podľa názoru ústavného súdu dostačujúco vysvetlil, prečo odmietol dovolanie sťažovateľa, pričom jeho závery možno považovať z ústavného hľadiska za akceptovateľné a udržateľné... Namietané rozhodnutie najvyššieho súdu má povahu procesného rozhodnutia, bez prejednávania veci v jej merite.

K námietke nevysporiadania sa so skutočnosťami uvádzanými sťažovateľom v jeho sťažnosti ústavný súd v súlade so svojou konštantnou judikatúrou uvádza, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované právo účastníka konania na spravodlivé súdne konanie (m. m. IV. ÚS 112/05, I. ÚS 117/05).

Pretože namietané rozhodnutie najvyššieho súdu nevykazuje znaky svojvôle a je dostatočne odôvodnené, ústavný súd nie je oprávnený ani povinný tieto postupy a hodnotenia nahrádzať (podobne aj I. ÚS 21/98, III. ÚS 209/04) a v tejto situácii nemá dôvod zasiahnuť do právneho názoru najvyššieho súdu s konštatovaním, že by došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa zaručeného čl. 49 ústavy.

Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť jeho právny názor svojím vlastným. V konečnom dôsledku ústavný súd nie je opravným súdom skutkových omylov a právnych názorov všeobecného súdu. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci všeobecného súdu je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecných súdov, ktoré sú „pánmi zákonov“, v zmysle citovanej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor všeobecného súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom v okolnostiach daného prípadu by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia

príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu predmetná interpretácia týchto právnych predpisov najvyšším súdom takéto nedostatky nevykazuje...»

10.1 Z odôvodnenia uznesenia sp. zn. III. ÚS 188/2012 z 2. mája 2012 možno vyvodiť, že III. senát ústavného súdu odmietol sťažnosť sťažovateľa po tom, ako sa po posúdení napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 45/2011 z 9. novembra 2011 stotožnil s jeho právnym názorom o obsahovej totožnosti zamietnutia dovolania podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku a odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku a s na to nadväzujúcim právnym názorom o analogickej aplikácii § 372 ods. 2 Trestného poriadku na prípady odmietnutia skoršieho dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku v napadnutom uznesení, ktoré považuje z ústavného hľadiska za akceptovateľné.

11. Naopak, druhý senát ústavného súdu v obdobnej (resp. takmer identickej) veci sp. zn. IV. ÚS 336/2012 sa s právnym názorom najvyššieho súdu a rovnako ani s právnym názorom III. senátu ústavného súdu nestotožnil z týchto dôvodov:

«Podľa názoru ústavného súdu nemožno stotožňovať dôvod odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku so zamietnutím dovolania podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku.

K uvedenému záveru možno dospieť v prvom rade gramatickým výkladom predmetných ustanovení Trestného poriadku. Relevantná formulácia v § 382 písm. c) Trestného poriadku je „nie sú splnené dôvody dovolania podľa § 371“. Podľa komentára k Trestnému poriadku (ASPI – Kolektív: Minárik, Š.) súd postupuje podľa tohto ustanovenia „ak podané dovolanie neobsahuje žiadny dôvod v zmysle § 371“. Relevantná formulácia v § 392 ods. 1 Trestného poriadku je: „dôvody dovolania nie sú preukázané“. Uvedené ustanovenie možno vykladať tak, že v dovolaní boli uvedené dôvody, ktoré obsahovo zodpovedajú dovolacím dôvodom podľa Trestného poriadku, avšak po preskúmaní veci bolo zistené, že tieto dovolacie dôvody sa nepreukázali, teda v zásade to, že tvrdenie o danosti niektorého dovolacieho dôvodu nezodpovedá skutočnosti.

Tento výklad možno podporiť ďalšou argumentáciou. Dôvod odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku je zrejмый, čo je vyjadrené v uvedenom ustanovení tým, že dovolací súd k tomuto záveru môže dospieť (a v zásade k nemu dospeje) „bez preskúmania veci“. Záver podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku nie je na prvý pohľad zrejмый, na jeho zistenie je potrebné preskúmať vec, t. j. preskúmať zákonnosť a odôvodnenosť výrokov napadnutého rozhodnutia, proti ktorým dovolateľ podal dovolanie, ako aj správnosť postupu konania, ktorý predchádzal rozhodnutiu, so zameraním na dôvody dovolania podľa § 371 a § 374 Trestného poriadku, ktoré sú uvedené v dovolaní (§ 384 ods. 1 Trestného poriadku).

Rozdielnosť uvedených dôvodov vyplýva aj z rozdielneho procesného postupu, ktorý zákon ustanovuje v súvislosti s uvedenými rozhodnutiami. Dovolací súd rozhodne o dovolaní podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku na neverejnom zasadnutí. O dovolaní podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku rozhodne však dovolací súd len na verejnom zasadnutí.

Odlišnosť uvedených dôvodov je vyjadrená aj v zákonnej formulácii výroku dovolacieho rozhodnutia. Pri postupe podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku dovolací súd dovolanie „odmietne“, pri rozhodovaní podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku dovolací súd dovolanie „zamietne“: Právna úprava (napr. Trestný poriadok alebo Občiansky súdny poriadok) spravidla dôsledne rozlišuje odmietnutie a zamietnutie opravného prostriedku, uvedené pojmy nemožno stotožňovať a vnímať ich synonymicky. Zjednodušene možno konštatovať, že opravný prostriedok sa odmieta z procesných dôvodov bez toho, aby súd vecne preskúmal dôvody uvedené v opravnom prostriedku. Opravný prostriedok súd zamietne po jeho vecnom preskúmaní, na základe ktorého zistí, že dôvody uvedené v opravnom prostriedku sa nepreukázali.

Z týchto dôvodov neobstojí argumentácia najvyššieho súdu o tom, že odmietnutie dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku obsahovo zodpovedá zamietnutiu dovolania podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku. ...

Z odôvodnenia namietaného uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že analogickú aplikáciu § 372 ods. 2 Trestného poriadku považuje za opodstatnenú z dôvodu obsahovej

totožnosti odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku a zamietnutia dovolania podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku. ...

Argument o obsahovej totožnosti odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku a zamietnutia dovolania podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku neobstojí. V tejto súvislosti poukazuje ústavný súd na svoju argumentáciu v predchádzajúcej časti tohto uznesenia.

Pokiaľ ide o argumentáciu systematickým zaradením § 372 ods. 2 Trestného poriadku pred relevantné ustanovenia Trestného poriadku, tento argument nepovažuje ústavný súd za správny a ani za presvedčivý. Samotná skutočnosť, že § 372 ods. 2 Trestného poriadku je zaradený pred relevantné ustanovenia Trestného poriadku, neznamená, že toto ustanovenie možno aplikovať aj na odmietnutie dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku. Z relevantnej časti Trestného poriadku upravujúcej dovolanie (§ 368 – § 392 Trestného poriadku) vyplýva, že postup dovolacieho súdu pri rozhodovaní o dovolaní je jednoznačne založený na prioritnom preskúvaní formálnoprávnych náležitostí dovolania a až potom dovolací súd pristupuje k jeho meritórnemu preskúmaniu.

Najvyšší súd tiež argumentuje účelom § 372 ods. 2 Trestného poriadku a úmyslom zákonodarcu, ktorý vyvodzuje z dôvodovej správy k zákonu č. 262/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 262/2011 Z. z.“), ktorým bolo uvedené ustanovenie zahrnuté do Trestného poriadku. ...

Analógia zákona (analogia legis) je použitie „práva na prípady, ktoré nie sú upravené v žiadnom ustanovení právneho predpisu, tj. nachádzanie práva v oblasti mimo rozsah pojmu“ (Melzer, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. Praha: C. H. BECK, 2010, s. 211). Analógia je metodologický nástroj na uzavretie medzier zákona, ktorej podstatou je to, že „spojuje právne dôsledky (dispozíciu) noriem s prípadmi, ktoré nie sú zahrnuté do ich jazykového vyjadrenia v právnych predpisoch.“ (tamtiež, s. 240). Prípustnosť analógie musí vyplývať z objektívnej teleologickej argumentácie, teda v zásade z účelu právneho predpisu (jeho teleologického pozadia) a z vyvažovania právnych princípov (pozri tamtiež, s. 240 – 241).

V prerokúvanom prípade pod hypotézu v § 372 ods. 2 Trestného poriadku „ten, koho dovolanie bolo zamietnuté“ nemožno na základe gramatického výkladu subsumovať situáciu, keď dovolanie bolo odmietnuté podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku. Najvyšší súd však argumentuje, že dispozíciu právnej normy v § 372 ods. 2 Trestného poriadku vyjadrenú slovami „nemôže v tej istej veci podať ďalšie dovolanie“ je potrebné aplikovať aj na prípady, keď „dovolanie bolo odmietnuté podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku“. V tejto súvislosti poukazuje na účel § 372 ods. 2 Trestného poriadku a na úmysel zákonodarcu, ktorý vyjadril v dôvodovej správe k zákonu č. 262/2011 Z. z., ktorý spočíva v tom, aby sa všetky dôvody dovolania uplatnili v jednom dovolacom konaní, v rámci ktorého sa vec rozhodne s konečnou platnosťou.

Ústavný súd v prvom rade uznáva, že argumentácia najvyššieho súdu má racionálny základ a zjavne rešpektuje úmysel zákonodarcu tak, ako ho vyjadril v dôvodovej správe k zákonu č. 262/2011 Z. z., ktorý však po legislatívnej stránke v samotnom znení právneho predpisu nevyjadril adekvátne (navyše dôvodová správa nie je súčasťou schváleného právneho predpisu). Najvyšším súdom uplatnená aplikácia a výklad § 372 ods. 2 Trestného poriadku nepochybne koncentruje dovolacie argumenty do jedného konania, zabraňuje špekulatívnemu uplatneniu rozhodujúceho dovolacieho dôvodu, resp. dôvodov tesne pred uplynutím lehoty na podanie dovolania a prispieva k nastoleniu právnej istoty vzhľadom na trojročnú lehotu na podanie dovolania (§ 370 ods. 1 Trestného poriadku).

Napriek týmto nepochybne silným a racionálnym argumentom v prospech uvedenej aplikácie a výkladu § 372 ods. 2 Trestného poriadku sa ústavný súd domnieva, že existujú iné dôvody, ktoré považuje za presvedčivejšie a ktorým je v uvedenej situácii potrebné dať prednosť.

V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje, že analógia v trestnom práve procesnom je prípustná, nie však neobmedzene. Použitie analógie v trestnom práve procesnom by malo prichádzať do úvahy len v obzvlášť výnimočných a ojedinelých prípadoch. Analógia v trestnom práve, ktorej dôsledky sú v neprospech osoby, voči ktorej sa vedie trestné konanie, je v zásade neprípustná. V prerokúvanom prípade nejde o obzvlášť výnimočnú a ojedinelú situáciu s tým, že účinky tejto analógie sú v neprospech osoby, voči ktorej sa viedlo trestné konanie, a zasahujú do jej základného práva na súdnu ochranu.

Pokiaľ ide o argumentáciu najvyššieho súdu, že takýto výklad a aplikácia § 372 ods. 2 Trestného poriadku reflektuje úmysel zákonodarcu, táto argumentácia obstojí len vo vzťahu k úmyslu tak, ako ho zákonodarca vyjadril v dôvodovej správe k zákonu č. 262/2011 Z. z. Jazyková formulácia právnej normy § 372 ods. 2 Trestného poriadku však zjavne nezahŕňa situácie, keď skoršie dovolanie bolo odmietnuté podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku, hoci by sa to javilo byť logické vzhľadom na úmysel vyjadrený v dôvodovej správe. Úmysel zákonodarcu znemožniť podanie ďalšieho dovolania aj v prípade, ak skoršie dovolanie bolo odmietnuté podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku, „nebol vyjadrený spôsobom, ktorý zodpovedá požiadavkám na určitosť a jasnosť právnych predpisov v podmienkach právneho štátu... (čl. 1 ods. 1 ústavy). Toto pochybenie musí ísť na ťarchu zákonodarcu, ktorý ho môže napraviť jedine tým, že... (tento dôvod) uvedie priamo v texte príslušného ustanovenia... V právnom štáte nesmie súd naprávať pochybenia zákonodarcu pri formulácii právnych predpisov interpretáciou, ktorá takto zmení ústavne konformný, ale z pohľadu štátnej moci nevýhodný text právneho predpisu.“ (nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 22/99 z 2. februára 2000). Najvyšší súd použil taký výklad § 372 ods. 2 Trestného poriadku, ktorý v pochybnostiach bol v prospech štátnej moci a v neprospech nositeľa základných práv a slobôd, čím nerešpektoval základný princíp vzťahu jednotlivca a štátnej moci (m. m. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 22/99). Vzhľadom na to, že štát má záujem na stíhaní trestných činov a je jedinou autoritou, ktorej patrí táto právomoc, je v jeho záujme, aby aj trestnoprocesné predpisy vymedzil s náležitou jasnosťou a presnosťou. Štát sa nemôže dovolávať voči jednotlivcovi ako adresátovi týchto právnych noriem neurčitosti právnej úpravy, ktorej je on sám pôvodcom. V prípade pochybností by nejasnosť právnej úpravy mala zaťažovať štát, a nie jednotlivca (pozri tiež Melzer, F. c. d., s. 236).

Na základe týchto dôvodov dospel II. senát ústavného súdu k právnemu záveru, že výklad § 372 ods. 2 Trestného poriadku najvyšším súdom je arbitrárny, a tým ústavne neudržateľný.»

12. V dôsledku odchylných právnych názorov dvoch senátov ústavného súdu prijalo plénum ústavného súdu 22. októbra 2014 podľa § 6 zákona o ústavnom súde uznesením sp. zn. PLZ. ÚS 3/2014 toto zjednocujúce stanovisko:

„Ustanovenie § 372 ods. 2 Trestného poriadku nemožno analogicky aplikovať na prípady odmietnutia skôr podaného dovolania v tej istej trestnej veci podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku, keďže takéto použitie analógie je spôsobilé porušiť základné práva vyplývajúce zo siedmeho oddielu druhej hlavy Ústavy Slovenskej republiky (čl. 46 a nasl.)“

13. Ústavný súd tak v prerokovávanej veci sťažovateľky odkazuje na predložené stanovisko pléna ústavného súdu a k jej sťažnosti slovami pléna ústavného súdu uvádza:

13.1 Ústavný súd sa nestotožnil s právnym názorom najvyššieho súdu, že rozhodnutie o dovolaní podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku a podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku je obsahovo totožné.

13.2 Ústavný súd pripúšťa, že zákonodarca aj sám prispel k spochybneniu rozdielov medzi „procesným odmietnutím“ dovolania na neverejnom zasadnutí a jeho „meritórnym“ prerokovaním na verejnom zasadnutí, keď v § 382a Trestného poriadku doplnil možnosť rozhodnúť meritórne o dovolaní na neverejnom zasadnutí, ak dovolací súd zistí, že dôvody dovolania, ktoré bolo podané v prospech obvineného, sú „zjavne preukázané a je zrejmé, že vytýkané nedostatky povedú k postupu podľa § 386 a § 388 ods. 1“.

13.3 Ústavný súd neprehliadol skutočnosť, že § 382 písm. c) Trestného poriadku odkazuje na celý § 371 Trestného poriadku, nielen na jeho odseky 1 a 2, ako aj to, že v prípade posudzovania splnenia dôvodov dovolania podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku už možno len veľmi ťažko „hovoriť“ o procesnom charaktere rozhodovania. Posudzovanie, či je splnený dôvod, že rozhodnutie, ktoré je predmetom dovolania, vychádza „... zo skutkového stavu, ktorý bol na základe vykonaných dôkazov v podstatných okolnostiach nesprávne zistený...“ (§ 371 ods. 3 Trestného poriadku), sa už svojou podstatou blíži, resp. prelína s posudzovaním „preukázania“ dôvodov dovolania v zmysle

§ 392 ods. 1 Trestného poriadku. V tomto kontexte názor najvyššieho súdu, že dôvody odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku a jeho zamietnutia podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku, ak sa na ne nazerá z hľadiska účelu § 372 ods. 2 Trestného poriadku (t. j. aby sa všetky dôvody dovolania uplatnili v jednom dovolacom konaní), možno považovať za analogické, nemožno hodnotiť za zjavne nepodložený.

13.4 Výklad a aplikácia relevantných ustanovení Trestného poriadku, ktoré v posudzovaných prípadoch použil najvyšší súd, sa opierajú o analógiu legis.

13.5 Analógia nie je v trestnom práve vylúčená úplne. Vylúčená je analógia v neprospech páchatel'a v hmotnom práve trestnom. Toto vylúčenie vyplýva zo zásady „*nullum crimen sine lége, nulla poena sine lége*“ zakotvenej v čl. 49 ústavy a v čl. 39 Listiny základných práv a slobôd („len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie“).

13.6 Analógia v prospech páchatel'a by mohla byť za istých okolností prípustná (napr. v prípade konštrukcie či rozšírenia okolností vylučujúcich protiprávnosť alebo spôsobujúcich zánik trestnosti činu, napr. ak by bola odôvodnená požiadavkou účinnej ochrany základných práv a slobôd a ústavne konformného výkladu), v posudzovanom prípade sťažovateľky však nejde o analógiu v trestnom práve hmotnom. Ide o analógiu v trestnom práve procesnom, ktorá nie je až taká nezvyčajná, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať, a v praxi sa aj využíva. Použitie takejto analógie v trestnom práve procesnom v zásade nie je problematické (aspoň z hľadiska trestnoprávnej teórie), pokiaľ nie je prejavom arbitrárnosti (jej použitie umožňuje medzera v právnej úprave, pričom je racionálne a argumentačne podložené) a nemá negatívny dopad na práva účastníka konania (osobitne v zmysle obmedzenia jeho základných práv a slobôd).

13.7 Trestné právo je však odvetvím verejného práva, v ktorom dochádza k štátnomocenským zásahom do základných práv a slobôd.

13.8 V kontexte už uvedeného ak ústavný súd mieni dôsledne aplikovať svoju doktrínu o požiadavke ústavne súladného výkladu, v rámci ktorej okrem iného uviedol, že ak sú k dispozícii viaceré možnosti výkladu právnej normy, je potrebné uprednostniť tú z alternatív, ktorá zaisťuje najväčšiu ochranu základných práv a slobôd, je zrejme potrebné prisvedčiť záveru, že v prípade voľby medzi výkladom gramatickým a výkladom *per analogiam legis* spojeným s reštriktívnym obmedzením prístupu k súdnej ochrane v podobe možnosti využiť mimoriadny opravný prostriedok, by mal dostať prednosť výklad gramatický.

13.9 Uvedené platí o to viac aj z dôvodu, že teleologický výklad a výklad *per analogiam legis* v tomto prípade kompenzuje nedostatky legislatívnej úpravy v miere, ktorá je už ústavne neprípustná. V tejto súvislosti je potrebné prihliadnúť na potrebu jasnej a precíznej úpravy trestného procesu, ktorá by v zásade mala umožňovať jednoznačný výklad o právach a povinnostiach strán trestného konania.

14. V duchu takto koncipovaných konklúzií ústavný súd hodnotí napadnuté uznesenie najvyššieho súdu ako nesúladné s koncepciou ochrany základných práv a slobôd (t. j. požiadavkou ústavne súladného výkladu, podľa ktorého ak sú k dispozícii viaceré možnosti výkladu právnej normy, je potrebné uprednostniť tú z alternatív, ktorá zaisťuje najväčšiu ochranu základných práv a slobôd) a konštatuje, že ním najvyšší súd porušil sťažovateľkino základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

15. Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené v bodoch 1 a 2 výroku tohto nálezu.

IV.

16. Podľa § 36 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania zo svojho.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

16.1 Sťažovateľka si vo svojej sťažnosti ani v jej doplneniach neuplatnila úhradu trov konania.

16.2 Na základe uvedeného ústavný súd rozhodol o trovách konania vzniknutých na strane sťažovateľky tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. apríla 2015